

Referanser: MKR 28/23, KM 09/21, KM 15/21, UKM 5/23

Arkivsak: 23/02988-2

[Rapport fra Kirkenes verdensråds generalforsamling 2022](#)
[Rapport fra generalforsamling 2022 i Konferansen av europeiske kirker](#)
[Strategi for Den norske kyrkja](#)

Saksdokumenter:

Oppfølging av internasjonale økumeniske generalforsamlinger

Sammendrag

I løpet av ett kalenderår har tre økumeniske organisasjoner hvor Den norske kirke er medlem, avholdt generalforsamlinger i Europa: Kirkenes verdensråd, Konferansen av europeiske kirker og Det lutherske verdensforbund. Kirkemøtet vedtok i sak 14/23 å be «Kirkerådet vurdere å fremme en sak for Kirkemøtet i 2024 som oppsummerer alle de tre nylige økumeniske generalforsamlingene (KV, KEK og LVF)».

Denne saken tar for seg oppfølging av generalforsamlingenes viktigste vedtak, i tillegg til hvordan Den norske kirke følger opp ungdom og økumenikk og liturgiske og teologiske ressurser fra generalforsamlingene. Rapporter fra generalforsamlingene ligger vedlagt. Saken kan sees i sammenheng med KM-sak 09/21 [«Den norske kirkes globale oppdrag»](#).

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å treffe følgende vedtak:

1. Kirkemøtet gir uttrykk for anerkjennelse og takknemlighet for arbeidet som gjøres i Kirkenes verdensråd (KV), Konferansen av europeiske kirker (KEK) og Det lutherske verdensforbund (LVF), og ønsker å bekrefte betydningen det har for Den norske kirke å være forpliktet av europeiske og globale kirkefelleskap.

2. Kirkemøtet merker seg særlig generalforsamlingenes vektlegging av de globale utfordringene knyttet til klimakrisen, flyktninger, religiøse og etniske minoriteter og økende polarisering, og freds- og forsoningsarbeid. Den norske kirke forplikter seg til å arbeide videre med disse temaene fram mot 2030.
3. Kirkemøtet ber om at 1700-årsmarkeringen av Kirkemøtet i Nikea i 2025 og 500-årsjubileet for de lutherske bekjennesskriftene i 2030 markeres økumenisk i Norge, slik at de bidrar til bevissthet rundt kirkens historiske og levende tilhørighet til den verdensvide kirke.
4. Kirkemøtet understreker viktigheten av ungdommers deltakelse i internasjonalt økumenisk arbeid. Unges erfaringer, kommunikasjonsevner og engasjement bidrar til å videreutvikle globalt kirkeliv og økumenisk samarbeid.
5. Kirkemøtet ber om at relevant liturgisk og teologisk materiale fra generalforsamlingene blir tilgjengeliggjort for menighetene. ‘
6. Kirkemøtet ber om at utfordringene fra generalforsamlingene tas med i oppfølgingen av KM-saken «Kirkens globale oppdrag».

Saksorientering

Bakgrunn

I løpet av et kalenderår har hele tre økumeniske generalforsamlinger blitt avholdt i Europa:

- Kirkenes verdensråd (KV) 30. august-8. september 2022, Karlsruhe, Tyskland
- Konferansen av europeiske kirker (KEK) 14.-20. juni 2023, Tallinn, Estland
- Det lutherske verdensforbund (LVF) 13.-19. september 2023, Krakow, Polen

Kirkemøtet vedtok i sak KM 14/23 pkt. 4 å be «Kirkerådet vurdere å fremme en sak for Kirkemøtet i 2024 som oppsummerer alle de tre nylige økumeniske generalforsamlingene (KV, KEK og LVF)». Den norske kirke er medlem av alle disse tre økumeniske organisasjonene, noe som beriker og forplikter. Mange viktige impulser har gjennom årenes løp blitt tilført Den norske kirke gjennom disse økumeniske og globale kirkefelleskapene. Den norske kirke har også bidratt med kompetanse, økonomi og ledelse *til* de samme organisasjonene.

Kort presentasjon av de økumeniske organisasjonene

1. Kirkenes verdensråd (KV)

World Council of Churches

Kirkenes verdensråd (KV) er den økumeniske organisasjonen som samler den største bredden av kristne kirker i verden, med 352 medlemskirker i 120 land. Med ortodokse, anglikanere, baptister, lutheranere, metodister, reformerte, unerte og frikirkelige medlemskirker representerer organisasjonen over 580 millioner kristne. I tillegg er KV en plattform for samarbeid med andre kirker og kristne organisasjoner. Organisasjonen jobber for kristen enhet gjennom læresamtaler, misjon, diakoni, utdanning og arbeid for en bedre verden.

Se: [World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org).
KV's hovedkontor ligger i Genève.

Kirkenes verdensråds (KV) generalforsamling i Karlsruhe i september 2022 hadde tema «*Kristi kjærlighet beveger verden mot forsoning og enhet*» og samlet over 4000 deltakere fra 352 medlemskirker og samarbeidsorganisasjoner. Temaet viste hvordan kirkene sammen kan løfte fram det kristne håpet i en verden preget av uro og

mangel på framtidshåp. Hvordan kan kirkene forkynne Kristi kjærlighet og bidra til endring?

Klimakrisen var et viktig bakteppe for generalforsamlingen. Generalforsamlingen var videre preget av covid-pandemien og krigen i Ukraina. Også konflikten i Midtøsten fikk betydelig oppmerksomhet.

Generalforsamlingen vedtok en rekke resolusjoner om blant annet klimarettferdighet, fred og nedrustning, migrasjon og menneskerettigheter, interreligiøs dialog og økumenisk spiritualitet.

Den norske kirkes offisielle delegater var biskop Ingeborg Midttømme, Kjetil Fretheim, Kristina Labba og Marianne Brekken. Berit Hagen Agøy var rådgiver for delegasjonen. Mellomkirkelig råds leder, Kristine Sandmæl, og Sara Ellen Anne Eira, leder av Samisk Kirkeråd, deltok som offisielle observatører. Preses Olav Fykse Tveit var invitert som offisiell gjest.

Lenker til hovedbudskap: [Message of the WCC 11th Assembly, “A Call to Act Together” | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](#), lenke til øvrige uttalelser: [The Assembly | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](#)

Konferansen av europeiske kirker (KEK) er en økumenisk organisasjon som samler 114 medlemskirker fra ortodokse, protestantiske og anglikanske tradisjoner i Europa. KEK jobber for kirkelig enhet, for fred og forsoning i Europa, og med kirkelig påvirkning i etiske og politiske saker i de europeiske institusjonene. KEKs hovedkontor ligger i Brussel.
Se: [Who we are | CEC Europe](#)

2. Konferansen av europeiske kirker

Generalforsamlingen i Konferansen av europeiske kirker (KEK) i Tallinn, juni 2023, hadde tema «*Under Guds velsignelse skaper vi framtida*». Ca. 300 deltakere fra 114 medlemskirker og assosierte organisasjoner deltok.

KEK har i de senere årene fått

spørsmål knyttet til selve eksistensberettigelsen til økumenisk samarbeid i Europa. Organisasjonen har måttet prioritere hardt for å klare å imøtekomme økonomiske og administrative utfordringer. I hovedsak har den avtroppende ledelsen prioritert å jobbe etter to hovedspor. Det ene er forhandlingsarbeid mellom europeiske kirker og EU-institusjonene. Det andre er å prioritere aktuelle saker i det offentlige rom som har teologisk relevans («public theology»).

I sitt hovedbudskap trekker generalforsamlingen frem flere aktuelle saker som peker på at europeiske kirker har relevans i dag. Klimakrisen og global migrasjon, økende nasjonalisme og politisk populisme skaper polarisering, truer menneskerettighetene og bidrar til økt konflikt i Europa. I dette bildet spiller kirkene en viktig rolle for forsoning og fredsbygging.

Den norske kirkes delegasjon besto av biskop Kari Mangrud Alvsvåg, Thomas Raadin Iversen, Pål Kristian Balstad og Berit Hagen Agøy (for Oddny Irene Miljeteig). I tillegg deltok Andreas Henriksen Aarflot som juridisk rådgiver for KEKs styre og Atle Sommerfeldt som medlem av finanskomiteen.

Lenke til uttalelser: [Assembly 2023 | CEC Europe](#)

3. Det lutherske verdensforbund

Det lutherske verdensforbund (LVF) er både et konfesjonelt kirkefellesskap av lutherske kirker og samtidig en viktig økumenisk organisasjon som driver et stort humanitært arbeid. LVF har 150 medlemskirker i 99 land, og jobber for kirkelig enhet, for rettferdighet, fred og forsoning. LVFs hovedkontor ligger i Genève. Se: [Home page | The Lutheran World Federation](#)

Generalforsamlingen i Det lutherske verdensforbund (LVF) fant sted i Krakow i september 2023 og samlet nær tusen deltakere. Den norske kirke sendte 10 delegater blant til sammen ca. 350 delegater. Hovedtemaet, *Én kropp, én Ånd, ett håp* (Ef. 4), var styrende for de tematiske samlingene, bibelarbeidet og gruppesamtaler. Hovedbudskapet («message») fra

generalforsamlingen er disponert etter temaet. *Enhet* er en rød tråd i mye av innholdet, konkretisert i opptakten til 500-årsmarkeringen av Den augsburgske konfesjon i 2030. Kirken er i stadig reformasjon, og er en enhet i forsonet mangfold.

Kirken søker etter fellesskap og enhet med *hele* menneskeheten og hele skaperverket. Klima- og naturkrisen og også pågående kriger og konflikter samt kirkens respons er tydelig i generalforsamlingens hovedbudskap. Generalforsamlingen vedtok også en tydelig avvisning av all vold og diskriminering basert på rase, etnisitet, kjønn, seksualitet, klasse, alder, funksjonsnedsettelse, fremmedfrykt, kaste eller sosial bakgrunn. Les hele *hovedbudskapet* [her](#).

Hovedbudskapet og ulike resolusjoner og noen uttalelser, vil være med å forme retning og strategi for Det lutherske verdensforbund fram mot 2030. Arbeid med luthersk identitet og teologi, støtte til medlemskirker, misjon og diakoni, samt økumenisk arbeid vil være viktig også i årene som kommer.

Som det fremgår av rapporten fra generalforsamlingen var den norske delegasjonen aktiv i utformingen av flere uttalelser og resolusjoner, basert på mandatet fra Kirkemøtet. De som deltok fra Den norske kirke var Kristine Sandmæl, Kari Mangrud Alfsvåg, Olav Fykse Tveit, Tron Fagermoen, Berit Hagen Agøy, Helge Gaard, Karin Elin Berg, Sara Ellen Anne Eira, Nora Antonsen og Harald Dahler Skoglund. Kjetil Drangsholt deltok som avtroppende medlem i LVFs råd.

Uttalelser og resolusjoner kan leses her: [Outcomes | Thirteenth Assembly of The Lutheran World Federation \(lwfassembly.org\)](#)

Hovedsaker fra generalforsamlingene

Først og fremst er generalforsamlingene i de økumeniske organisasjonene et arbeid for kirkelig enhet og et uttrykk for en felles kristen tro blant mangfoldet av medlemskirker. De er et møtested og en plattform for kirkelig samarbeid.

Generalforsamlingene fokuserer på viktige saker som forplikter også Den norske kirke som medlemskirke.

Kirkemøtet vedtok i KM 22/21 Strategi for Den norske kirke 2022-2029.

Utfordringer fra de tre generalforsamlingene kan styrke Den norske kirkes evne til å realisere sin egen strategi. I det følgende plasseres saker fra generalforsamlingene under noen av punktene i strategi for Den norske kirke: «Fremmer verdier som utfordrer og som bygger et godt samfunn for alle», «Bidrar til å virkeliggjøre bærekraftmålene - lokalt, nasjonalt og globalt» og «Motvirker utenforskap og utforsker nye måter å være kirke på».

Fremmer verdier som utfordrer og som bygger et godt samfunn for alle

Arbeid for kirkelig enhet

I Johannes 17,21 ber Jesus for sine disipler om at de må være ett for at verden skal komme til tro. Dette er en tekst som ofte brukes for å begrunne økumenisk arbeid. Det handler om at troverdigheten i det kristne vitnesbyrdet blir sterkere gjennom konkret samarbeid. For å få til dette felles kristne vitnesbyrdet i et mangfold av kirkesamfunn er det nødvendig med grundige samtaler. Flere av uttalelsene fra de økumeniske generalforsamlingene handler om å styrke disse samtalene, og Kirkenes verdensråds generalforsamling vedtok en egen uttalelse som utdyper kallet til kristen enhet.¹

I forlengelsen av anbefalinger fra generalforsamlingens programkomité, forbereder KVs troskommisjon² 1700-årsjubileet for kirkemøtet i Nikea i 325. Den nikenske trosbekjennelsen stammer fra dette kirkemøtet og brukes i de aller fleste kirker over

¹ Dokumentet om kirkelig enhet fra generalforsamlingen i KV finnes her: [Microsoft Word - ADOPTED A 05 rev 1 Unity Statement.docx \(oikoumene.org\)](#). Dokumentet er oversatt til norsk.

² KVs Troskommisjon (Commission on Faith and Order, eller bare Faith and Order) er en av forløperne til Kirkenes verdensråd, i dag en selvstendig kommisjon organisert under KV-paraplyen. Faith and Order fører teologiske læresamtaler og dialog mellom ortodokse, katolikker, anglikanere, protestanter og frikirker. Stephanie Dietrich fra Den norske kirke er nylagt leder (moderator) av kommisjonen.

hele verden. I tillegg til studieprosesser rundt den kristne treenighetslæren, ventes flere jubileumsmarkeringer å finne sted i løpet av 2025.

I forrige programperiode arbeidet KV under overskriften «En pilegrimsvandring for rettferdighet og fred». Dette er bygd på tanken om medvandring; at kristne vandrer sammen med mennesker som lider. Generalforsamlingen ønsket å videreføre dette arbeidet inn i den nye perioden under formuleringen «En pilegrimsvandring for rettferdighet, forsoning og enhet». Mellomkirkelig råd i Den norske kirke følger opp samarbeidet med KV om å videreutvikle denne ideen ved å tilby kompetanse og deltakelse i teologiske samtaler og utvikling av praktiske metoder for medvandring.

Også på Det lutherske verdensforbunds generalforsamling var arbeid for kristen enhet et sentralt tema. Generalforsamlingen ba organisasjonen om å arbeide med flere teologiske studieprosesser³. Blant disse var en studieprosess om den augsburgske bekjennelse, en felles luthersk bekjennelse fra cirka 1530, frem mot markeringen av 500-årsjubileet i 2030. Denne bekjennelsen ble til i reformasjonstiden og er på mange måter et forsvarsskrift for luthersk lære. Generalforsamlingen ba om at studieprosessen tar høyde for økumenisk åpenhet i prosessen, slik at jubileet kan løfte frem den lutherske dialogen med andre kirkesamfunn.

Freds- og forsoningsarbeid

Urfolk

Uttalelsen om forsoning med urfolk fra Kirkenes verdensråds generalforsamling⁴ har relevans for Den norske kirkes respons til Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport som kom i 2023. Uttalelsen trekker frem erfaringer urfolk over hele verden har gjort seg, erfaringer som har likhetstrekk med samiske erfaringer. Mange urfolk har erfart å bli kolonisert, slik at deres egen kultur og eget språk har blitt undertrykt. Til dette hører også erfaringer med rasisme. Den norske kirke må ta disse erfaringene på alvor i forhold til historiske overgrep som er begått mot samene. Dette gjelder også urfolks spiritualitet. I uttalelsen fra KV heter det at «når kristne brakte med seg Bibelen så gjenkjente urfolk sin egen Skapers stemme gjennom Jesu ord. De hørte ikke et kall til å avvise sin egen identitet.» Gjennom dette utfordres også Den norske kirke til å ta samisk kristen spiritualitet på alvor.

³ Se: [Outcomes | Thirteenth Assembly of The Lutheran World Federation \(lwfassembly.org\)](https://www.lwfassembly.org/)

⁴ Se: [Statement on Reconciliation with Indigenous Peoples | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/press-releases/2023/07/2023-07-20-statement-on-reconciliation-with-indigenous-peoples)

Også Det lutherske verdensforbunds generalforsamling vedtok en resolusjon om å arbeide for urfolk⁵, både med urfolks rettigheter og teologiske spørsmål knyttet til urfolks spiritualitet. I ressursmaterialet som ble utgitt i forkant av generalforsamlingen finnes et eget kapittel om hvordan kirkelig enhet kan forstås ut fra et samisk perspektiv, skrevet av Tore Johnsen fra Den norske kirke⁶. Kirkerådet arbeider med Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport i samarbeid med Samisk kirkeråd. Også Teologisk nemnds arbeid med avkolonisering av luthersk teologi kan sees i sammenheng med kommisjonsrapporten. Urfolksarbeidet i Kirkenes verdensråd og Det lutherske verdensforbund er relevante for begge disse prosessene.

Midtøsten

Uttalelsen fra Kirkenes verdensråds generalforsamling, «Seeking Justice and Peace for All in the Middle East»⁷, oppfordrer til forsterket arbeid for de kristnes situasjon i Midtøsten og for en rettferdig fredsløsning på Israel-Palestina-konflikten. Et krevende spørsmål under KV's generalforsamling var hvordan organisasjonen skal forholde seg til at flere menneskerettighetsorganisasjoner benevner israelsk politikk som apartheid. Dette var et svært vanskelig tema å snakke om ettersom generalforsamlingen fant sted i Tyskland, hvor både kirker og myndigheter av historiske årsaker er svært tilbakeholdne i spørsmål knyttet til staten Israels politikk. Det var likevel tydelige stemmer fra kirkene i Midtøsten til stede, og KV's uttalelse viser et sterkt engasjement for fred i regionen.

Det lutherske verdensforbunds generalforsamling uttalte seg også spesielt om situasjonen i Det hellige land⁸. Uttalelsen retter seg særlig mot myndigheter, men ber også kirker om å vise solidaritet med utsatte grupper. Den nevner spesielt den forverrede situasjonen for kristne og andre religiøse grupper, økt bruk av vold og trusselen mot hellige steder. Uttalelsen styrker LVFs pågående humanitære arbeid i regionen.

Terrorangrepet på Israel 7. oktober 2023 og Israels påfølgende angrep på Gaza fant sted etter generalforsamlingene, men alle organisasjonene har kommet med tydelige

⁵ [Resolution on indigenous peoples | Thirteenth Assembly of The Lutheran World Federation \(lwfassembly.org\)](https://www.lwfassembly.org/2023A-Assembly-Reader-EN-final.pdf)

⁶ [2023A – Assembly Reader EN final.pdf \(lwfassembly.org\)](https://www.lwfassembly.org/2023A-Assembly-Reader-EN-final.pdf)

⁷ (Se: [Seeking Justice and Peace for All in the Middle East | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/resources/publications/seeking-justice-and-peace-for-all-in-the-middle-east))

⁸ [Public Statement on Christian Presence and Life in the Holy Land | Thirteenth Assembly of The Lutheran World Federation \(lwfassembly.org\)](https://www.lwfassembly.org/2023A-Assembly-Reader-EN-final.pdf)

krav om umiddelbar våpenhvile og stans i krigen, slik også Den norske kirke har. I lys av dagens situasjon i Midtøsten bør Mellomkirkelig råd løpende oppdatere strategien for Den norske kirkes engasjement for rettferdig fred i Palestina og Israel.

Krig i Ukraina og fredsbygging i Europa

Invasjonen av Ukraina fikk mye oppmerksomhet på alle generalforsamlingene. På Kirkenes verdensråds generalforsamling var representanter for ukrainske kirker til stede og ga sterke vitnesbyrd fra krigen. Den russisk-ortodokse kirken er medlem av KV, og var også til stede på generalforsamlingen med en stor delegasjon. KVs og generalforsamlingens ledelse jobbet intenst med forhandlinger mellom kirkelige representanter fra begge sider i krigen, slik at plenumsforhandlingene kunne finne sted. Selv om Den russisk-ortodokse kirkens ledelse på flere måter har forsvart Putins invasjon av Ukraina, forholdt delegasjonen seg nokså rolig under plenumsbehandlingene og satte seg ikke imot vedtaket av uttalelsen. Uttalelsen tar tydelig avstand fra krigen, en ulovlig krig som ikke kan rettferdiggjøres.⁹

På Konferansen av europeiske kirkers generalforsamling i Tallinn var fordømmelsen av den russiske invasjonen enda tydeligere. Den russiske kirke suspenderte sitt medlemskap i KEK i 2009. Krigen var ett av hovedtemaene for tematiske plenumssamlinger på generalforsamlingen. Fra podiet delte offisielle kirkeledere og mange unge fra både ukrainske og russiske kirker grufulle erfaringer fra krigen. De tegnet et bilde av Europa med sterke konnotasjoner til den kalde krigen. Tema fra lokalkirkelig samarbeid til økende fremtidsfrykt og følelse av håpløshet og hatprat ble trukket frem. KEKs uttalelse ber kirker, myndigheter og sivilsamfunn om å støtte Ukrainas motstandskamp.¹⁰ Kirker ble særlig bedt om å reflektere over hva det vil si for Kristi etterfølgere å elske sin neste, og å handle for rettferdighet, forsoning, fred og enhet i en tid hvor disse begrepene virker å være fjerne fra virkeligheten. KEK har tatt initiativ til et program kalt «Pathways to Peace», som tar sikte på å følge opp fredsbyggende arbeid i Ukraina og starte gjenoppbyggingsarbeid og forsoningssamtaler mellom kirkene i Ukraina.

Det lutherske verdensforbunds generalforsamling uttalte seg også om krigen i Ukraina.¹¹ Uttalelsen uttrykker at det ikke kan bli fred Russland, Ukraina og Belarus

⁹ [War in Ukraine, Peace and Justice in the European Region | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/news/2023/war-in-ukraine-peace-and-justice-in-the-european-region)

¹⁰ [2023CECGA Public Issues Statements-Final.pdf \(2023cecasassembly.org\)](https://www.2023cecasassembly.org/2023cecasassembly/public-issues-statements-final.pdf)

¹¹ [Public Statement on the War Against Ukraine | Thirteenth Assembly of The Lutheran World Federation \(lwfassembly.org\)](https://www.lwfassembly.org/public-statement-on-the-war-against-ukraine)

derom disse nabolandene ikke er frie og demokratiske, et poeng som også ble understreket på Konferansen av Europeiske Kirkers generalforsamling.

Kirkemøtets uttalelse «Krigen i Ukraina – samhold og håp» er i tråd med de økumeniske uttalelsene. Kirkemøtet 2023 sendte også en solidaritetshilsen fra Den norske kirke til Kirkerådet i Ukraina. Uttalelsen fra generalforsamlingen i Kirkenes verdensråd aktualiserer samtidig teologiske og etiske samtaler om «rettferdig krig» og «rettferdig fred». Det bør arbeides videre med disse spørsmålene, særlig teologi som kan brukes til å legitimere krig. Også kvinners og ungdommers rolle som fredsbyggere er et viktig tema å ta med videre.

Atomvåpen

Både Det Lutherske Verdensforbund og Kirkens Verdensråd bruker begrepet «rettferdig fred». På KVs generalforsamling ble det vedtatt en egen uttalelse om hva som skaper fred.¹² Uttalelsen nevner en rekke konfliktområder og tar blant annet for seg våpenpolitikk og trusselen om atomvåpen. Også uttalelsen fra generalforsamlingen i Konferansen av Europeiske Kirker nevner frykten for atomvåpen knyttet til krigen i Ukraina. Dette utfordrer Den norske kirke til å fortsette å arbeide for at Norge slutter seg til atomvåpenforbudet og arbeide for å forby autonome våpen.

Bidrar til å virkeliggjøre bærekraftmålene- lokalt, nasjonalt og globalt

Menneskeverd og menneskerettigheter

Et viktig tema i alle de økumeniske organisasjonene er den bibelske forankringen av menneskeverdet. Medlemskirker i Europa og i resten av verden har ikke nødvendigvis det samme forholdet til menneskerettighetene. Slik som myndigheter i mange land stiller spørsmål ved menneskerettighetene, gjør noen kirker det samme. På Kirkenes Verdensråds generalforsamling ble det påpekt at menneskerettighetene opplever stadig trangere kår mange steder i verden. I en uttalelse om menneskeverd og menneskerettigheter¹³ peker generalforsamlingen i KV på at dagens situasjon er like ille som da KV ble stiftet i 1948, samme år som menneskerettighetserklæringen ble vedtatt. Likevel skiller dagens situasjon seg fra den gangen ved bevisst bruk av desinformasjon, falske nyheter og hatprat. I uttalelsen ber generalforsamlingen hele

¹² [The Things That Make For Peace: Moving the World to Reconciliation and Unity | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/resources/publications/The-Things-That-Make-For-Peace-Moving-the-World-to-Reconciliation-and-Unity)

¹³ [Christian Witness and Action for Human Dignity and Human Rights \(statement\) | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/resources/publications/Christian-Witness-and-Action-for-Human-Dignity-and-Human-Rights-statement)

det økumeniske fellesskap om å lytte til ofrene for menneskerettighetsbrudd, være solidariske med dem og drive påvirkningsarbeid for menneskers rettigheter. Uttalelsen oppfordrer også kirkene til å be og til å gjenoppdage det rike bibelske materialet som bekrefter menneskeverdet og rettferdighetsbegrepet. Både Kirkenes Verdensråds og Det lutherske verdensforbunds generalforsamling uttalte seg spesielt om kvinners rettigheter, unges deltakelse og rettigheter for mennesker som lever med nedsatt funksjonsevne.

Norge er et land hvor menneskerettighetene står sterkt. Situasjonen mange steder i verden viser imidlertid at menneskerettighetene er utsatt. Det er derfor viktig at Den norske kirke kjemper for menneskeverd og menneskers rettigheter både i Norge og i verden. Kirken må jobbe videre med sammenhengen mellom det kristne menneskesynet, menneskets verd og menneskerettighetene.

I kirker over hele verden er rettigheter knyttet til kjønn og seksualitet svært omdiskutert. KV-dokumentet «Conversations on the Pilgrim Way - Invitation to Journey Together on Matters of Human Sexuality»¹⁴ ble diskutert i en egen seminarrekke på generalforsamlingen.¹⁵ Dokumentet trekker frem en rekke tema knyttet til kjønn, diskriminering mellom kjønnene, ulike samlivsformer og ulike familieforståelser i kirkene. Uten å gi noe entydig svar på spørsmål som mange medlemskirker opplever som kontroversielle, legger dokumentet vekt på behovet for å skape trygge rom i kirkene for samtale om kjønn og seksualitet. For at rom for samtale skal kunne oppleves som trygge må kristen nestekjærlighet ligge til grunn for samtalen, gjennom vilje til å lytte, vilje til å prøve å forstå og vilje til å dele eget ståsted på en respektfull måte.

I organisasjonen Communion of Protestant Churches in Europe (CPCE)¹⁶, som Den norske kirke også er medlem av, legges rapporten fra en større studieprosess om kjønn og seksualitet frem i 2024. I denne rapporten er erfaringene fra Den norske kirkes arbeid med likekjønnet ekteskap tatt med som et eksempel på hvordan en kirke har løst spørsmål knyttet til ekteskap der det er teologisk uenighet innad i kirken. Studieprosessen har som mål å bidra med dypere teologiske og etiske

¹⁴ [Conversations on the Pilgrim Way | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/resources/publications/conversations-on-the-pilgrim-way)

¹⁵ [Ecumenical Conversations Web.pdf \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/resources/publications/ecumenical-conversations-web.pdf)

¹⁶ CPCE er en organisasjon bygd rundt Leuenberg-avtalen, en avtale om kirkefellesskap mellom reformatoriske kirker i Europa. Den norske kirke har skrevet under avtalen. Se: [Communion of Protestant Churches in Europe CPCE | Gemeinschaft Evangelischer Kirchen in Europa GEKE – Communion d'Églises Protestantes en Europe CEPE \(leuenberg.eu\)](https://www.oikoumene.org/en/resources/publications/communion-of-protestant-churches-in-europe-cpce-gemeinschaft-evangelischer-kirchen-in-europa-geke-communion-deglises-protestantes-en-europe-cepe-leuenberg.eu)

refleksjoner som begrunner hvorfor det er nødvendig for kristne kirker å snakke sammen om kjønn, seksualitet og samlivsspørsmål, og gir videre kirkene metodisk hjelp til å snakke om disse spørsmålene.

Diakoni

Diakonidokumentet *Kalt til forvandling – Økumenisk diakoni (Called to Transformation – Ecumenical Diakonia)* ble lagt frem og mottatt av generalforsamlingen i Kirkenes Verdensråd. Den norske kirke har bidratt aktivt til utformingen av dokumentet, som blant annet legger frem grundige teologiske og etiske begrunnelser for kirkenes engasjement for verden. En luthersk forståelse av diakoni som kirkens karitative tjeneste er ikke uten videre overførbart til alle kristne kirker. Dokumentet har derfor stor betydning for samtalen om hva kirkens tjeneste for verden er og bidrar med en bred presentasjon fra forskjellige kirkelige tradisjoner. Det bidrar også til å styrke samarbeidet mellom kirker og diakonale institusjoner, i tillegg til å behandle en rekke aktuelle diakonale utfordringer. Dokumentet er oversatt til norsk ¹⁷.

Klima- og naturkrisen

Klima- og naturkrisen var tydelig oppe i alle tre generalforsamlingene, og Kirkenes verdensråd vedtok en sterk tekst om dette.¹⁸ Dokumentet framhever at bruk av eksisterende fossil energi må fases ut, uten ytterligere forsinkelser, og at ingen ny fossil- eller radioaktiv energi kan bli utviklet. Teksten sier også at verden er i ferd med å miste tid og handlingsrom, og at generalforsamlingen i 2022 var siste mulighet for å agere for å klare 1,5 graders-målet og unngå katastrofale klimaendringer. Videre heter det: “We are running out of time. We must repent from our continuing human selfishness, greed, denial of facts and apathy, which threatens the life of all creation.” Teksten uttrykker at teologien må utfordres og respondere på en krise av slike dimensjoner.

Konferansen av europeiske kirker hadde også dette tema høyt oppe på dagsorden, blant annet med en sterk innledning fra Den grønne patriarken Bartolomeus II. I [uttalelsen](#) om klimaforandringer og økokrisen understrekes det blant annet at verden i dag står overfor en krise forårsaket av menneskelig utbytting. Den understreker også hvordan mennesket er vevd sammen med alt det skapte, og at handling må skje på alle plan for å snu forbruksveksten.

¹⁷ Kalt til forvandling – Økumenisk diakoni kan lastes ned på Norges Kristne Råds nettsider: [NKR_Kalt-til-forvandling_net-2.pdf \(norgeskristnerad.no\)](#)

¹⁸ [The Living Planet: Seeking a Just and Sustainable Global Community \(nev.it\)](#)

Det lutherske verdensforbund hadde også temaet tydelig framme, særlig med et ungt engasjement, og en egen «klimamarsj» anført av den nyvalgte presidenten.

Resolusjonen kommer med en tydelig oppfordring til medlemskirkene om å styrke sin innsats¹⁹.

Den norske kirke har arbeidet med dette temaet i mange år. Likevel utfordrer de tre generalforsamlingene Den norske kirke. Klima- og naturkrisen har et alvor, og en global- og urettferdighetsdimensjon som Den norske kirke må ta på alvor.

Motvirker utenforskap og utforsker nye måter å være kirke på

Migrasjon og flyktninger

Temaet har i mange år vært aktuelt for Den norske kirke, og blitt aktualisert med fornyet kraft etter krigen i Syria og de siste årene med krigen i Ukraina. Globalt har antall flyktninger og migranter økt dramatisk de senere årene. Lokalsamfunn og menigheter har mange steder gjort en stor innsats.

Generalforsamlingen i Konferansen av europeiske kirker løfter dette temaet opp som et av tre hovedpunkter i den oppsummerende [uttalelsen](#) om migrasjon og mennesker drevet på flukt. Her gis det anerkjennelse til europeiske kirkers engasjement overfor ukrainske flyktninger. Samtidig advares det mot dehumanisering og farlig politisk retorikk overfor andre grupper. Det store antall døde på flukt over Middelhavet er et slikt eksempel. Dette er noe Den norske kirke bør være særlig oppmerksom på, og gjennom KEK og CCME-nettverket²⁰ både bidra inn i og utfordres av.

Det lutherske verdensforbund har helt siden oppstarten etter andre verdenskrig hatt et sterkt engasjement for flyktninger, og er i dag den viktigste trosbaserte aktøren for FNs flyktningekommisjon UNHCR. I 2022 bidro LVF konkret til å hjelpe mer enn 3 millioner flyktninger på verdensbasis. Dette arbeidet fortsetter med uforminsket styrke i en tid da både konflikter og klimakrise øker antall flyktninger og migranter betydelig. Temaet er tydelig i hovedbudskapet fra generalforsamlingen, og i en [kort resolusjon](#) ber LVF sine medlemskirker om å bekrefte sine forpliktelser her i konkret

¹⁹ [Resolution on the climate emergency | Thirteenth Assembly of The Lutheran World Federation \(lwfassembly.org\)](#)

²⁰ Churches' Commission for Migrants in Europe er et selvstendig nettverk for arbeid blant og for migranter. Den norske kirke er medlem. Se: [Organisation - Churches' Commission for Migrants in Europe \(ccme.eu\)](#)

handling og påvirkningsarbeid inn mot myndigheter. Dette kommer helt sikkert til å være tydelig i LVFs nye strategi.

Rasisme og diskriminering

Det lutherske verdensforbunds generalforsamling sier i sin hoveduttalelse: “We reject all forms of violence and discrimination based on race, ethnicity, gender, sexuality, class, age, disability, xenophobia, caste, or social background. All people are created in the image of God, with equal dignity that cannot be compromised.”

Den norske kirke bidrar på flere måter inn mot det norske samfunnet på dette feltet. Den norske kirke bidrar også internasjonalt, blant annet gjennom sitt arbeid med daliters rettigheter²¹ og gjennom sin kontakt med KV-nettverket «Ecumenical Disability Advocates Network». Sistnevnte har utgitt dokumentet Tilværelsens gave, en teologisk refleksjon rundt inkludering av mennesker med nedsatt funksjonsevne²².

Arbeidet mot rasisme og diskriminering utfordrer Den norske kirke som majoritetskirke til å reflektere over på hvilken måte egne tradisjoner bidrar til å ekskludere og marginalisere minoriteter. Arbeidet innebærer også å øke bevisstheten om og kompetansen på diskriminering, rasisme og antirasisme blant kirkens ansatte og frivillige.

Ungdom og økumenikk

I 2022 satte Kirkerådet av egne midler for satsing på ungdom og økumenikk. Den norske kirkes ungdomsutvalg tok initiativ til flere økumeniske arrangementer i samarbeid med Mellomkirkelig råd og Norges Kristne Råd. Som en oppfølging av dette satte Ungdommens kirkemøte økumenikk på sakskartet i 2023 (UKM 05/23). I tillegg til å oppfordre Den norske kirke til å sikre at unge er representert på økumeniske møter og i styrende organer, oppfordret UKM kirken til å følge opp de økumeniske initiativene for unge i Norge. Oppfordringen fra UKM finner gjenklang i de økumeniske organisasjonene, hvor det er et uttalt mål å sikre representasjon av unge i alle styrende organer. Derfor er ungdom og økumenikk et eget område for oppfølging av de økumeniske generalforsamlingene.

²¹ Daliter er mennesker som tilhører den kasteløse folkegruppen, eller den laveste kasten, i India. Selv om kastesystemet offisielt har opphørt, diskrimineres daliter fremdeles. Den norske kirke var med på å stifte Internation Dalit Solidarity Network i Norge.

²² [Studiemateriell-Tilværelsens-gave-WEB-utskrift.pdf \(norgeskristnerad.no\)](#)

På Kirkenes verdensråds generalforsamling var Marianne Brekken utgående medlem av KVs sentralkomite. Da hun ble valgt inn på forrige generalforsamling var hun under 30 år. Denne gangen stilte flere av de nordiske kirkene med unge kandidater til sentralkomiteen, men ikke Den norske kirke. KV har et mål om 25 % ung representasjon i sine styrende organer, mens ca. halvparten (13 %) ble valgt inn i sentralkomiteen. Det var ingen ungdomsrepresentanter fra Den norske kirke i den formelle delegasjonen til KVs generalforsamling i Karlsruhe. En stor internasjonal ungdomssamling fant imidlertid sted i fire dager før generalforsamlingen. Norges Kristne Råd og Den norske kirke samarbeidet om å sende en økumenisk delegasjon på sju unge deltakere fra Norge.

Til Konferansen av europeiske kirkers generalforsamling i Tallinn var leder i Den norske kirkes Ungdomsutvalg (DnkU) Thomas Raadin Iversen med i Den norske kirkes delegasjon på fire. Utgående styremedlem Andreas Henriksen Aarflot ble valgt inn som ungdomsrepresentant på generalforsamlingen i 2013. Ettersom nordisk representasjon i Governing Board går på omgang ble ingen fra Den norske kirke valgt inn i KEKs Governing Board denne gangen, men flere nordiske og baltiske kirker er representert, blant annet med tre medlemmer under 30 år.

På Det lutherske verdensforbunds generalforsamling i Krakow var det to personer under 30 år i delegasjonen; DnkUs nestleder Harald Skoglund Dahler og forrige leder av DnkU Nora Antonsen. Begge deltok på Youth Pre-Assembly og bidro aktivt begge steder. Også på LVFs generalforsamling samarbeider de nordiske kirkene om kandidater. Selv om ikke Den norske kirke ble representert av ungdom i LVFs råd, er 33 % av rådsmedlemmene fra Norden under 30 år. Kravet er minst 20 %. De to siste rådsperiodene har Den norske kirke hatt to medlemmer i rådet, derav én ungdomsrepresentant (siste periode Jacob Breda Antonsen), som et ekstra rådsmedlem som går på omgang mellom kirkene i Norden.

Ungdom er en avgjørende del av kirken og tilfører viktig kraft og kunnskap til økumenisk arbeid. Som nevnt ovenfor, har unge fra Den norske kirke inntil nylig hatt verv i både KV, KEK og LVF, men er ikke lenger representert i de nyoppnevnte styrende organer. Da er det særlig viktig å gi rom for perspektiver fra unge og være lydhøre for andre muligheter for deltakelse og påvirkning. For eksempel har Den

norske kirke to deltakere med i LVFs Young Reformers, et læringsnettverk som møtes fortrinnsvis digitalt.

Liturgiske og teologiske ressurser

Internasjonale og økumeniske impulser har preget, utfordret, utviklet og inspirert Den norske kirke gjennom flere tiår. I det globale kirkefellesskap utvikles liturgier, bønner, bibelrefleksjoner, salmer og teologiske ressurser som kan få stor betydning også i Den norske kirke. Kirkemøtet vedtok følgende i KM-sak 14/23, vedtakspunkt 4: «Kirkemøtet ber om at det legges til rette for at hele kirken kan bli kjent med generalforsamlingenes tema, liturgier, hovedbudskap og annet relevant materiale.»

Flere av gudstjenesteressursene fra de økumeniske generalforsamlingene kan berike lokalt gudstjeneste- og menighetsliv, og gjøres tilgjengelig i ressursbanken. Mange leser og anvender engelske tekster i flere sammenhenger. I møte med migranter og andre kirke tradisjoner kan særlig KVs og KEKs økumeniske profil og ressurser være til inspirasjon. Sangene fra ulike kirke tradisjoner er gjerne gjengitt på originalspråket og oversatt til engelsk. Dette kan for eksempel berike lokaløkumeniske samlinger, og de er gjerne knyttet til viktige temaer fra generalforsamlingene som enhet, fred og vern om skaperverket.

Andre deler av materialet, slik som bibelstudier og teologiske refleksjoner i forberedelsesmaterialet til generalforsamlingene kan studeres nærmere i ulike sammenhenger i Den norske kirke, og vurderes oversatt og bearbeidet.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Saken ivaretas innenfor eksisterende budsjetter og administrative ressurser, hvor indeksregulerte medlemskontingenter regnes med i Den norske kirkes årlige budsjettarbeid.